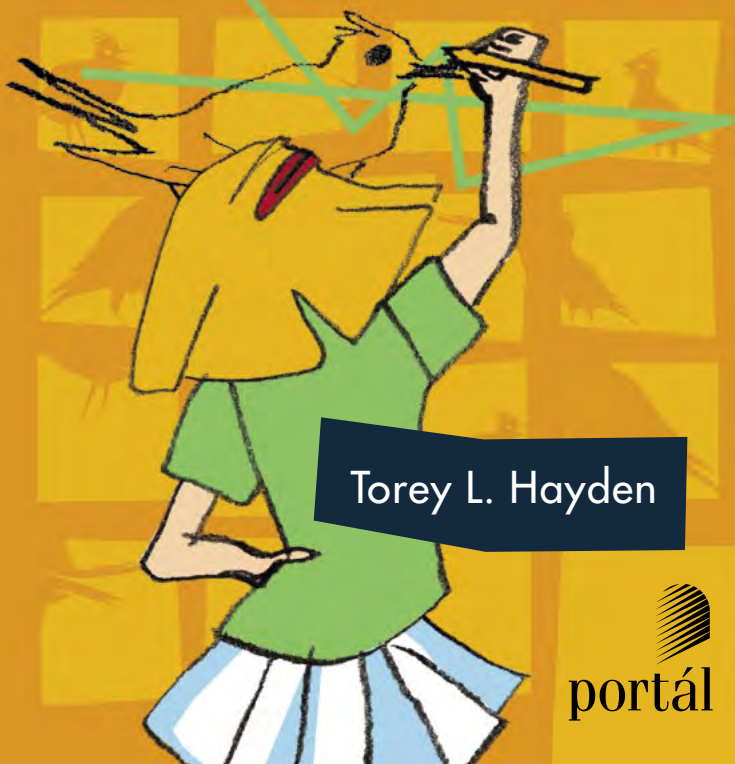

HOLKA, KTEROU NECHTĚLI

Torey L. Hayden

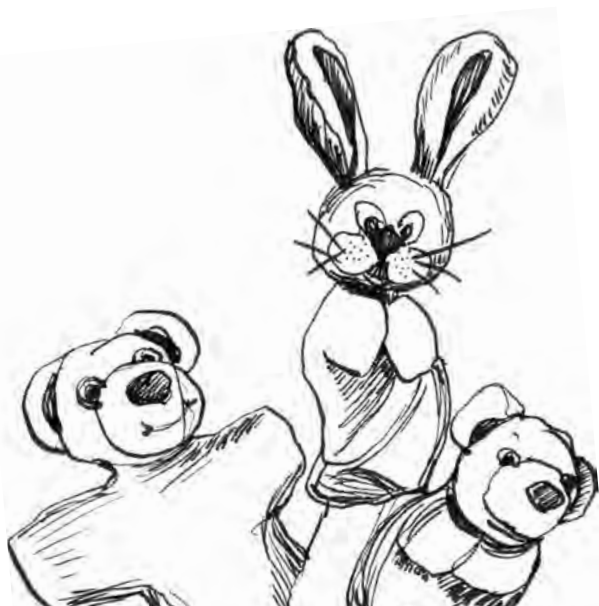

portál

Obsah

Část I	5	
Kapitola první		7
Kapitola druhá		17
Kapitola třetí		27
Kapitola čtvrtá		35
Kapitola pátá		45
Kapitola šestá		57
Kapitola sedmá		65
Kapitola osmá		69
Kapitola devátá		75
Kapitola desátá		83
Kapitola jedenáctá		91
Kapitola dvanáctá		99
Kapitola třináctá		107
Kapitola čtrnáctá		115
Část II	119	
Kapitola patnáctá		121
Kapitola šestnáctá		127
Kapitola sedmnáctá		135
Kapitola osmnáctá		145
Kapitola devatenáctá		153
Kapitola dvacátá		163
Kapitola dvacátá první		171
Kapitola dvacátá druhá		181
Kapitola dvacátá třetí		189
Kapitola dvacátá čtvrtá		197
Kapitola dvacátá pátá		207
Kapitola dvacátá šestá		215
Kapitola dvacátá sedmá		223
Kapitola dvacátá osmá		231
Kapitola dvacátá devátá		241
Kapitola třicátá		249
Epilog	255	

HOLKA, KTEROU NECHTĚLI

Torey L. Hayden

portál

Původní anglické vydání:

Lost Child vyšlo v Curtis Brown Ltd., New York, v roce 2019.

Copyright © 2010 by Vida Press

České vydání

Translation © Linda Bartošková, 2020

Illustrations © Michaela Brajková

© Portál, s. r. o., Praha 2020

ISBN 978-80-262-1684-1

ČÁST I

KAPITOLA PRVNÍ

V březnu jsem uviděla prvního skřivánka. Samozřejmě že ne ptáčka. Na našich vysoko položených větrných vřesovištích bylo v tuto roční dobu na skřivánky moc brzo. Tenhle byl nakreslený na papíru A4, obyčejném, který se dává do počítačové tiskárny, a na první pohled mi ten ptáček zcela unikl. Meleri se ke mně natáhla a ukázala na pravý růžek úplně dole. Nasadila jsem si brýle na čtení, podržela papír proti oknu auta, abych tu kresbičku, velkou sotva jako můj nehet na palci, uviděla. Počasí bylo toho dne typicky velšské, na nebi visely husté mraky a mžilo – na mlhu to bylo moc husté, na mrholení moc jemné –, takže v autě na zadním sedadle bylo šero jako v opuštěné kapli. Ptáček se na tom papíru krčil mezi ježatými stébly trávy, očka měl jasná a výraz mazaný, jako by věděl něco, co já ne. Peří měl zářivě barevné, spíš jako papoušek než skřivan. Podél pravého okraje papíru stoupaly drobné noty, aby znázornily zpěv.

„Co ty na to, není to známka talentu?“ zeptala se Meleri. „Je jí teprve devět.“

„Jak jsi říkala, že se jmenuje?“

„Jessie. Jessie Williamsová.“

Ty drobné detaily kresby, tak přesné a složité, mě okouzly.

Meleri otevřela plastové desky na kolenou, vytáhla další tři kresby a podala mi je. Dvě byly nakreslené fixkou stejně jako ta, kterou už jsem měla v ruce. Další byla provedená tužkou, s čarami tak tenkými a pavučinkovými, že jsem je v tom kalném světle sotva rozeznala. Z každé na mě vykukoval ten ptáček.

„Líbí se mi, že je kreslí,“ poznamenala Meleri. „Připadají mi veselí. Jako by Jessie pořád měla naději.“

Byla to už řádka let, co jsem Meleri Thomasovou viděla poprvé. Stalo se to v Cardiffu, v šatně televizního studia velšského kanálu S4C, kam nás obě pozvali do časného ranního vysílání jako hosty. Já tam měla představit jednu svou knihu a ona se účastnila panelové diskuse o dětských právech. Meleri mě okamžitě zaujala, ovšem ta by zaujala každého. Měla velmi výrazný vzhled, atraktivní, skoro italský – velké tmavé oči a dlouhé, tmavé vlasy – a na sobě obepnuté, sytě smaragdové šaty z úpletu. To by bylo úžasné samo o sobě, ale ona se navíc pozoruhodně podobala známé televizní kuchařce Nigelle Lawsonové. Dokonce jsem chvíli měla za to, že je to ona, a divila se, proč ji pozvali do velšské diskuse o dětských právech.

V televizních šatnách vždycky vládne napjatá atmosféra. Skoro každý, kdo čeká, až se objeví před televizními kamerami, je z toho či onoho důvodu nervózní, takže i když se lidé usazení v šatně mezi sebou neznají, často se spolu dají do řeči, aby nervozitu zahnali. Pro mě to bylo tentokrát náročné, protože všichni mluvili velšsky. Naučila jsem se velštinu teprve nedávno a moc plynule mi nešla. Navíc můj americký jazyk ještě tak úplně nezvládal velšskou výslovnost. Tím pádem si z toho dne pořádně pamatuji jen trapas, který se mi povedl. Jelikož počasí je vždycky vděčné téma rozhovoru, napadlo mě poznamenat, jak velice si užívám chladné svěží počasí, které tu poslední dobou máme. Vyvolala jsem tím nečekané veselí, načež jsem se dozvěděla, že „mráz“ zní ve velštině hodně podobně jako výraz pro „sex“.

Znovu jsme se s Meleri setkaly na malé konferenci sociálních pracovníků a dalších profesí pro podporu mládeže, a opět v Cardiffu. Ty její vlající černé vlasy a oslnující oblečení jsem okamžitě poznala. Zasmály jsme se vzpomínce na můj trapný přerěk a já byla nucena přiznat, že moje velština je dnes ještě horší než dřív, jelikož jsem se přestěhovala do jiného kraje, kde se mluví hodně jiným dialektem. Sice jsem velšské texty stále četla docela dobře, ale skoro jsem tím jazykem přestala mluvit.

„Ale to je *můj* kraj,“ řekla Meleri, když jsem jí to vysvětlovala. „Tam bydlím!“ A dodala: „Když jste tak blízko, určitě musíte přijet do Glan Morfy. Mám tam spoustu dětí, které bych vám moc ráda ukázala.“

Trvalo další dva roky, než jsem se ocitla v autě, které mě vezlo po hodně urbanizovaném mořském pobřeží, kde jedno přímořské městečko plynule přecházelo v další, a mělo namířeno do dětského domova Glan Morfa.

Celá ta oblast byla zpustlá, počínaje opuštěným nákladním přístavem, který dřív sloužil lomům, nyní už zavřeným, a konče ponurým zábavním parkem s rozbitou horskou dráhou a zabeđenými stánky. Pak přišly nekonečné míle autokempů, s řadami a řadami omšelých karavanů se skvrnami od rzi, které byly teď mimo sezonu úplně prázdné.

Auto zabočilo na dlouhou úzkou cestu mezi dvěma takovými kempy. Byla samá díra, takže vůz zpomalil a jel sotva krokem. Cesta to byla tak hrbolatá, že jsme se na tom zadním sedadle musely smát, jak to s námi házelo, ale pak se za řídkým lesíkem stromů pokroucených mořským větrem vynořila dlouhá, nízká budova. Strohý zadní trakt a brutalistní architektura naznačovaly, že ji postavili v šedesátých letech minulého století. Bílý nátěr kolem oken se loupal. Hrubá omítka na zdech měla barvu ovesné kaše. Meleri vycítila moje zděšení z tak pochmurného prostředí a řekla: „Doufám, že letos obec najde peníze na nový nátěr, ale spíš si myslím, že je utratí na opravu cesty.“

Uvnitř však byl jiný svět. Vstupní hala byla dobře osvětlená a vymalovaná bíle s tyrkysovými pruhy různě sytých odstínů. Byly tu k vidění plakáty a na nástěnce fotografie z různých akcí a výletů. Na opačném konci se nacházela prosklená kancelář, kde na stěnách visely individuální rozvrhy, kalendář a spousta fotek dětí. Představili mi Josepha a Enir, odpovědný personál.

Když jsem do kanceláře vešla, Enir hned zapnula elektrickou konvici, vytáhla čtyři hrnky a odměřila do nich instantní kávu. „Máte ráda bílou?“ zeptala se a přidala mléko dřív, než jsem stačila odpovědět. Joseph otevřel kulatou fialovou plechovku, ve které byly nejrůznější pamlsky. „Máte štěstí,“ prohlásil vesele. „Ještě zbylo několik čokoládových tyčinek.“ Jednu mi podal.

Strávili jsme velmi příjemnou čtvrt hodinku tím, že jsme se seznamovali. Enir bylo dvacet osm let. Byla zaměstnaná v dětském domově čtyři roky, práce na směny se jí líbila, protože ji mohla dobře sladit se školním rozvrhem malé dcerky, a těšila se, až pojedje v létě na dovolenou

na Mallorku. Joseph vypadal, že je mu něco přes čtyřicet. Pracoval v Glan Morfě skoro deset let, takže tu byl služebně nejstarší, a zastával teď pozici vedoucího denní směny. Práce se mu líbí, jak řekl. Bylo mu jasné, že pro většinu lidí to není žádná zvláštní kariéra, ale pro něj ano. Líbilo se mu „být v přední linii“, jak se vyjádřil, kde mohl pomáhat dětem, které přišly do Glan Morfy, aby tu rostly a měnily se. Snažil se jim dát pocit, že někam patří, že na nich někomu záleží, a zdálo se, že se to daří, protože několik „absolventů“ – dětí, které dosáhly osmnácti let a už nebyly v péči sociálního úřadu – stále pravidelně jezdilo za Josephem na návštěvu.

Když jsme si společně vypili kávu, Meleri a Joseph mě odvedli chodbou za dveřmi kanceláře do malé místnosti přecpané nábytkem. U jedné zdi stála dvě hnědá křesílka a dvě malé kartotéční skříňky, a u protější zdi ošoupaná béžová pohovka. Uprostřed stál masivní dřevěný stolek s bílou vzorovanou umakartovou deskou s přistrčenými čtyřmi oranžovými plastovými židličkami – člověk se kolem mohl sotva protáhnout.

„Není to nic moc,“ poznamenal Joseph. Neomlouval se, prostě to konstatoval. „Ale tohle je naše terapeutická místnost. Asi bych měl říct terapeutická místnost v uvozovkách, protože se tu taky konají porady, pohovory, taky si sem chodíme sednout s dětmi, se kterými si potřebujeme promluvit stranou někde v klidu, a také, jak vidíte, skladiště.“

Meleri odešla pro Jessii, takže jsem si vybrala židličku po pravé straně stolku a posadila se.

Za několik minut se otevřely dveře a vstoupila Meleri s malou holčičkou. „Tady máme Jessii,“ řekla. „A Jessie, tohle je Torey.“

To dítě mi věnovalo vřelý, přátelský úsměv.

Děvčátko to bylo hezké, spíš takovým tím starosvětským způsobem, i když ten dojem možná vyvolávaly jen její šaty. Místo legín a barevné mikiny, jaké nosí většina děvčat jejího věku, byla Jessie oblečená do opraných bavlněných šatů a zeleného svetříku s krátkými rukávy, které by lépe zapadly do sedmdesátých let minulého století. Vlasy měla rovné, skoro po ramena, světle zrzavé, po straně s pěšinkou a sepnuté sponkou, aby jí nepadaly do obličeje. Oči měla sytě zelené. Byla drobná, vypadala na míň než na devět let.

„Ahoj,“ pozdravila jsem ji. „Nechtěla by ses posadit?“ ukázala jsem na židli u stolku přímo naproti mně, protože byla nejbližší místu, kde holčička stála.

Jessie se na ni neposadila. Místo toho stůl obešla a vytáhla si židli vedle mě, ale nesedla si. Zarazila se a dlouze, zpytavě se na mě podívala.

„Darovala jsem vlasy,“ oznámila mi. „Proto je nemám moc dlouhé. Předtím mi sahaly až sem.“ Ukázala si asi do půlky nadloktí. „Ale pak jsem si je ustříhla a teď z nich bude paruka pro nějakou holčičku, která nemá žádné vlasy, protože má rakovinu.“

„To je od tebe moc hezké,“ řekla jsem na tento nečekaný příval informací.

„Mně vlasy rostou hodně rychle.“

„Udělalasi skvělou věc. Tak, třeba by ses chtěla posadit.... Paní Thomasová by se mohla posadit na pohovku, jestli bude chtít, a ty můžeš sedět na té židli. Přinesla jsem pár věcí, které můžeme společně dělat,“ řekla jsem.

Jessie nijak nenaznačila, že by se posadit chtěla. „Máš hezké vlasy,“ poznamenala. „Můžu si na ně sáhnout?“

Udělalato, než jsem stačila odpovědět. „Jsou to moc pěkné vlasy.“
„Děkuji ti.“

„Jsou kudrnaté. Jako vlasy filmové hvězdy. Jsi filmová hvězda? Protože takové vlasy mají filmové hvězdy.“

Filmové hvězdy rozhodně nemají vlasy jako já. To, co jsem považovala za „objem“, když jsem bydlela v Montaně se suchým podnebím, se ve vlhkém Walesu přeměnilo v divoké a nezvladatelné vývrtky. Většinu dní jsem vypadala jako ovce.

Jessie mi jednu kudrnu natáhla do plné délky a podržela ji napnutou právě tolik, aby to nebylo zcela nevhodné. Její pohled ani nezakolísal. „Mohla bys ty vlasy darovat. Jsou dost dlouhé. Přemýšlelas o tom?“

„Myslím, že jsou trochu moc kudrnaté.“

„Je to pěkné, darovat vlasy. Měla bys.“

„Děkuji ti, budu o tom uvažovat,“ odpověděla jsem a začínala jsem být z toho rozhovoru trochu nesvá.

„Podle mě jsi filmová hvězda,“ usoudila Jessie, „a proto nechceš svoje vlasy darovat.“

„Děkuji ti za poklonu, ale už mě prosím tě pusť, protože to dost tahá.“

Jessie nadále udržovala oční kontakt a ústa se jí roztáhla v mírném, lehounce vzdorovitém úsměvu. Byla pánem situace a věděla to. A věděla také, že já to vím.

„Mohla by ses posadit, prosím?“ požádala jsem ji znovu.

„Divně mluvíš.“

„Vid', že ano? Mám takový přízvuk. Je americký. Mohla by ses posadit, prosím?“

„Co je to?“ Pustila moje vlasy, nahnula se přes stůl a zvedla koženou brašnu, kterou jsem s sebou přinesla. Pro mě to byla „kouzelná krabice“, protože za dávných časů to byla skutečná lepenková krabice plná per, papírů, loutek, hracích karet a dalších věcí, které mohou děti zabavit. Dnes jsem je nosila v brašně, což bylo praktičtější.

Jessie odepnula zámeček a nahlédla dovnitř. Oči se jí rozsvítily. „Hele! Máš fixky Staedtler. A ještě je nikdo neotevřel! Pořád mají vršek přelepený nálepkou. Vyzkouším je. Něco nakreslím. Máš tu nějaký papír?“

Položila jsem na otevřenou brašnu ruku. „Nejdřív si trochu popovídáme. Abychom se seznámily.“

„Proč?“ opáčila.

„Protože si myslím, že to pomůže. Ty ne?“

„Ne.“ Vytáhla z balíčku jednu fixku a začala si kreslit na předloktí.

„Tohle nebudeme dělat,“ vytáhla jsem jí fixku z prstů.

Meleri, která seděla na pohovce za námi, se předklonila a řekla: „Budeš mít spoustu času kreslit jindy. Torey má v plánu jezdit za tebou na návštěvu každý týden.“

„Proč?“ zeptala se Jessie.

„Myslíme si, že by bylo pěkné, abys měla někoho jen pro sebe. Aby ti pomohl s některými těmi věcmi, které tě trápí,“ odpověděla Meleri.

„Mě nic netrápí,“ prohlásila. Neříkala to nijak vzdorně. Snad jen trochu omluvně, jako by mě litovala, že jsem sem jela takovou dálku úplně zbytečně.

„Pojďme se chvilíčku seznamovat,“ navrhla jsem. „Pověz mi, jaké věci ti připadají zajímavé.“

„Tohle,“ ukázala na fixky.

„Ano, ráda kreslíš, vid? Co ještě tě baví?“

Jessie teatrálně pokrčila rameny. „Nevím.“

„Začneme... zmrzlinou. Jaká příchut' je tvoje oblíbená?“

„Trpím nesnášenlivostí laktózy,“ odpověděla.

„Jessie,“ vložila se mezi nás Meleri. „Ničím takovým netrpíš.“

„Ale ano. Dostávám z ní běhavku. Vy to jenom nevíte.“

„Tak to necháme být,“ řekla jsem. „Co televize, který program máš ráda?“

Jessie dramaticky vzdychla. „Už si můžu vzít ty fixky?“

Na stole přímo přede mnou ležela složka s jejími skřivánčími kresbami, takže jsem ji otevřela a vytáhla obrázek, co byl nahoře. „Paní Thomasová mi ukázala tvoje nádherné kresby. Moc se mi líbí barvy, kterými jsi nakreslila toho skřivana.“

Další nespokojený povzdech a Jessie se skácela čelem na stolec. „Jé-žiš,“ zamumlala potichu.

„Taky vidím, že bys ty fixky nejradši hned vyzkoušela.“

„No jo,“ zahučela Jessie do stolu. Pořád s čelem na umakartu se potočila a zdvihla levou paži, aby nakoukla dozadu na Meleri. „Vždycky

je taková?“ zeptala se s kamennou tváří. Obě jsme se rozesmály, což, jak jsem tušila, Jessie chtěla.

Nakonec se Jessie posadila, popadla kresbu skřivana a podržela si ji před obličejem. „Nakreslila jsem to pro Idrise,“ řekla. „Dej mi fixku a napíšu tam jeho jméno. Pak bude každý vědět, že je to pro něho.“

„Kdo je Idris?“ zeptala jsem se.

„Můj bratr. Je mu osmnáct. Bydlí ve Švýcarsku, ale příští týden si pro mě přijede. Pojedeme do Rhyly. Do centra volného času. Tak mi dej tu fixku. Napíšu sem jeho jméno. Ta kresba je opravdu pro něho. Vy byste ji neměly mít. To je ten problém tady. Pořád mi kresby berou a já si je chci nechat pro svoji rodinu.“

„Jessie, nic z toho není pravda,“ ozvala se Meleri.

„Ale je. Koukni, máte všechny moje věci v té složce. Jsou to *moje* obrázky. Nekreslila jsem je pro vás.“

„Ne, Jessie, pravda to není s tím bratrem. Žádného bratra nemáš. Nebydlí ve Švýcarsku. Nepojedeš do Rhyly.“

„Já bratra mám,“ odsekla zostra.

„Ne, nemáš. Prosím. Už jsme o tom mluvily. Mnohokrát. Pamatuješ na náš plán pokroku? Co v něm stojí o vymýšlení?“ zeptala se Meleri.

„Mám bratra. Jenom o něm nevíte. Zabili ho. Když jsem byla malinká.“

„Jessie,“ řekla Meleri varovně.

„Byl v nočním klubu a šel si ven zakouřit a přišli zlí chlapi. Střelili ho do hlavy a jeho mrtvolu strčili do kontejneru.“

„Jessie, prosím,“ varovala ji Meleri. „Znáš pravidla. Jinak se budeš muset jít zklidnit.“

Jessie s úsměškem na rtech pohlédla po straně na mě a dobromyslně šklubla rameny, jako by to všechno byla jen hra.

Jelikož jsem nevěděla, jak pokračovat v rozhovoru, podala jsem jí fixky.

Jessie se rozzářila. Trhnutím balíček otevřela a hlasitě počítala, aby se ujistila, že je jich dvacet. Vytáhla tmavě zelenou fixku a položila kresbu se skřivanem před sebe. Obrátila ji rubovou, prázdnou stranou navrch a vyzkoušela fixku několika drobnými čarami. Pak vytahovala jednu po druhé ostatní barvy a zkoušela je stejným způsobem.

„Chci to udělat pořádně,“ vysvětlila, „aby na mě byl Idris pyšný.“ Zdvihla papír a bedlivě hodnotila barevné stopy, nakláněla papír v sinalem světle zářivek na jednu stranu a pak na druhou, jako by byly velice důležité. Potom papír položila, obrátila ho stranou se skřivanem opět nahoru a pozvedla sadu fixek. Dlouze, upřeně se na ně dívala. Poznala jsem, že se rozhoduje, co udělá. Skoro jsem cítila, jak přemýšlí, ale vůbec jsem netušila, co přijde. Její jednání mi připadlo podivně nesouvislé, jako by se všechno odehrávalo v nějakém kontextu, který neznám. Obvyklé kroky, které obnáší psaní nebo kreslení na papír, tu prostě chyběly.

Znovu vybrala tmavě zelenou fixku, tu, kterou si vytáhla už na začátku, znovu se nad ní zamyslela a pak najednou začala po papíru prudce, tvrdě čmárat.

Instinktivně jsem ji chtěla zadržet, protože tu krásnou kresbu se skřivanem ničila, ale ovládla jsem se a nechala ji. Sem a tam, sem a tam

pokračovala rozmáchlými zlostnými tahy. Za chvíli se zadýchala, jako by to bylo těžké tělesné cvičení.

Pohlédla jsem přes hlavu Jessie na Meleri. Vykulila oči, aby naznačila, že Jessie se chová bizarně, ale z jejího výrazu jsem poznala, že tohle nevidí poprvé.

Jessie čmárala tři nebo čtyři minuty, dokud nepokryla celou stránku. Skřivan, tráva, ve které stál, písničkové noty po straně, to všechno zmizelo pod tmavě zeleným inkoustem. Nakonec se Jessie narovнала a zadýchaně spustila ruce k bokům. „Doufám, že máš další papír,“ řekla mi.

Nejistě jsem přikývla.

„Tenhle jsem musela přeškrtnat.“

„Napadlo mě, jestli tě rozzlobilo, když jsme ti pověděly, že ten příběh o Idrisovi není pravda, takže jsi nám chtěla ten obrázek vzít?“ zeptala jsem se.

„Né,“ odpověděla ledabyle. „Jenom jsem chtěla ze sebe dostat toho ďábla.“

„Co tím myslíš?“ zeptala jsem se.

„Copak ti to paní Thomasová neřekla?“ kývla Jessie přes rameno na Meleri.

„Co mi měla říct?“

„Že jsem posedlá. Čekám na vymítače.“

„Ne, tohle mi neřekla. Protože jsem si docela jistá, že paní Thomasová tomu nevěří. A já taky ne.“

„To je v pohodě,“ odpověděla Jessie vesele. „Nemusíš něčemu věřit, aby to byla pravda.“

„Takové věci nejsou pravda, to prostě neberu,“ odpověděla jsem. „Spoustu let jsem pracovala s mnoha dětmi a ani jedno nebylo posedlé. Ne doopravdy. Někdy něco provedly. Někdy provedly něco opravdu špatného. Ale to bylo tím, že byly vystrašené. Nebo popletené. Nebo opravdu, opravdu potřebovaly, aby jim někdo pomohl.“

„To byly tamty děcka, ne já. Protože já mám v sobě opravdu ďábla,“ odpověděla Jessie, „a ten je skutečný.“

„Tomu nevěřím.“

Mile se usmála. „Však uvěříš.“

KAPITOLA DRUHÁ

Když jsem začátkem sedmdesátých let minulého století začínala v USA učit, stále jsme hledali způsoby, jak dosáhnout pokroku v případě dětských duševních nemocí. Socializace autistických dětí za pomoci bodců na pohánění dobytka se považovala za extrémní, ale stále přijatelnou. Na domácí násilí a fyzické týrání dětí se teprve začínalo pohlížet jako na nevhodné. Lidé se stále shodovali na tom, že rozhodně není dobré ukáznit dítě způsobem, kterým mu způsobíte zranění, ale poslušnost byla vysoce ceněna a metody, jimiž byly děti vedeny ke slušnému chování, se považovaly za rodinnou záležitost, se kterou se k soudu nechodí. Většina lidí nevěřila, že dochází k pohlavnímu zneužívání dětí, leda v nejzvrhlejších prostředích.

Dnes si těžko umíme představit, jaké to byly časy, jak si odborníci mohli myslet to, co si mysleli, jak jsme vinili rodiče z tolika problémů, o nichž dnes víme, že jsou přítomné už od narození, a ještě hůř, že jsme neviděli ani neslyšeli tolik věcí, které nám děti říkaly. Je mi smutno při pomýšlení, jaké utrpení jsme my odborníci museli svou nevědomostí rodinám způsobit.

Přesto byla tehdejší neznalost i pramenem zázraků. Medikace byla celkem neznámá. Pojišťovny se málokdy zapojily. Problémy se málokdy redukovaly na chemickou nerovnováhu nebo genové předurčení. Místo toho jsme trávili s dítětem spoustu času v naději, že mu porozumíme, a protože jsme tehdy ještě neměli odpovědi na většinu problémů, jimž jsme čelili, vždy jsme počítali s tím, že změna je možná.

Kapitalismus jsme však měli v patách při každém kroku vpřed. Pokud něco vypadalo, že by to mohlo fungovat, zanedlouho o tom někdo napsal knihu, někdo z toho udělal program, někdo si začal účtovat

peníze. Léčiva začala být stále větším článkem tohoto řetězce. Jako první se v osmdesátých letech minulého století objevil na scéně ritalin. Od té chvíle vypadala ta hra jinak.

Vztah mezi psychiatrií a farmaceutickými společnostmi rychle přerostl v incest. S vývojem nových léků nabývala na objemu i naše diagnostická bible, Diagnostický a statistický manuál duševních poruch. Nebylo to tím, že došlo k objevu nových duševních nemocí, ale tím, že odlišnosti v lidském chování byly překvalifikovány na duševní nemoci, aby pojišťovny mohly proplácat léky na předpis, jejichž cena prudce stoupana.

Když jsem přijela do Spojeného království, překvapil mě zdejší úplně jiný přístup. Vlastně nejen jiný přístup, ale úplně jiné myšlení. Nebyly tu žádné smlouvy, žádné individuální vzdělávací plány, žádné léky, žádné pojišťovny. Chyběla tu velká část struktury, na kterou jsem byla zvyklá v amerických školách a v terapeutickém nastavení, včetně jasně vytyčených hranic mezi školstvím, lékařskou komunitou a sociálními službami.

Zpočátku mi britský systém zacházení s dětmi se zvláštními potřebami připadal mizerný. Budovy byly často staré, až zchátralé a na spadnutí. Doslova. Učebních pomůcek byl často nedostatek, což znamenalo, že děti měly učebnice a další nezbytnosti společné. Odborníci, jako školní psychologové, byli daleko a bylo jich pomálu. Nejpodivnější mi však připadala zdejší charita. Místo aby se služby lidem účtovaly, jak jsem byla zvyklá v USA, nastupovala dobročinnost, velká i drobná, která zaskočila tam, kde si vláda nemohla dovolit poskytnout služby sama. Objevila jsem charitativní organizace, které zajišťovaly předškolní programy v chudých čtvrtích města, snídaňové programy, doučování, místnosti pro poradenství a financování spousty konkrétních zvláštních potřeb. Některé charity byly dokonce tak dobře propojené se státními službami, že jsem ne vždy poznala, kdo kterou službu poskytuje.

My jsme v USA také měli charity, jenže ty bývaly spojené s náboženskými uskupeními nebo velkými korporátními společnostmi, které se zabývaly hlavně výzkumem. Nebyly v těsném osobním kontaktu, neposkytovaly každodenní služby běžným místním programům. Nikdy předtím jsem neviděla, aby vládní a nevládní organizace pracovaly tak soudržně.

Netrvalo dlouho a já si uvědomila, že i když to tu dělají jinak než my s USA, zdejší systém funguje. Víc než to, byl často záchranným lanem pro chudé komunity a velmi odlehlé venkovské oblasti, kde nebylo dost obyvatel nebo místních příjmů na financování speciálních programů.

Jakmile jsem si na tento odlišný přístup zvykla, začal se mi líbit. Byl volnější a pružnější než ten, který jsem zanechala v Americe, a ukázalo se, že je ideálním polem působnosti pro moje dovednosti, momentálně omezené mateřstvím a vízovými předpisy, které mi neumožňovaly vzít jiné zaměstnání než spisovatelské. Mohla jsem však své služby poskytovat jako dobrovolník, takže jsem se brzy zapojila právě do toho systému, který mě po příjezdu tolik překvapil, a získala místo v místních službách péče o děti zajišťovaných jednou velkou dobročinnou organizací.

Po návštěvě u Jessie jsme se s Meleri vrátily do sborovny. Zatímco nám oběma připravovala šálek čaje, já se posadila ke stolu, přitáhla si k sobě tlustý fascikl a otevřela ho.

Prostředí, z něhož chlapani a dívky v sociální péči pocházejí, bývá až příliš často přehlídkou dysfunkcí: rozvrácené rodiny, násilí, drogy a zneužívání alkoholu. Záznamy o Jessiině rodině však takový obrázek nevykreslovaly. Její otec Gwyl byl malíř a matka Diane pracovala v místním supermarketu. Využili práva na odkup podle plánu Margaret Thachterové a koupili si v osmdesátých letech od obce domek, takže byli jeho hrdými majiteli. Gwyl byl nadšený zahradník a jeho barevné závěsné květináče získaly spoustu místních cen. V rodině byly kromě Jessie tři starší dcery plus Jack Russell teriér.

Jessie byla neplánované dítě. Jejím rodičům bylo čtyřicet šest a padesát, když byla počata, takže si její matka zpočátku myslela, že prochází menopauzou, když jí ustala perioda. Po několika měsících „vytrvalého nadýmání“ zašla Diane na gynekologii. Naplánovali hysterektomii, ale kontrolní ultrazvuk odhalil jiné vysvětlení jejích potíží. Diane byla pět měsíců těhotná.

Tohle nebyla vítaná zpráva. Dvěma nejstarším dcerám, Nestě a Kate, bylo osmnáct a dvacet let a už byly z domova. Jejich třetímu

dítěti, Gemmě, bylo osm. Ta byla také „překvapivým dítětem“, protože přišla v době, kdy starší dcery už dospívaly. Rodiče přiznali, že byli zklamaní, když zjistili, že Diane je těhotná a čeká Gemmu. Užívali si svobody, kterou jim umožňovaly starší děti, a právě si koupili malý karavan a plánovali, že stráví léto cestováním po Irsku. To nebylo s novým dítětem možné. Karavan prodali a peníze putovaly na výdaje s výchovou třetího dítěte. Hlavně Diane zápasila s tím, jak se vyrovnat s novým uspořádáním rodiny. Trpěla poporodní depresí, která byla natolik vážná, že po narození Gemmy musela strávit tři týdny v nemocnici.

Pak přišla Jessie. Diane údajně prohlásila, že kdyby to byla věděla včas, šla by na potrat, a i tak pátrala po možnostech potratu ve vyšším stadiu těhotenství. Gwyl řekl sociální pracovníci, že by všechno bylo možná lehčí, kdyby byla Jessie chlapec, že pak by si snad zvykli na představu, že budou mít další dítě. To, že Jessie byla čtvrtou dívkou, že po Gemmě měli zase další „nehodu“, jim přišlo jako nezasloužená nespravedlnost. Peníze, které Gwyl vydělával svými obrazy, pořádně nestačily ani pro tři děti, natož čtyři. Rodina se v době Jessiina narození topila v dlužích, což Gwyla donutilo, aby se vzdal své tvůrčí kariéry a vzal práci v místní automobilce.

Aby komplikací nebylo málo, Jessie se narodila předčasně. První tři týdny života strávila na novorozenecké jednotce intenzivní péče

a propuštění domů snášela špatně. Jessie neustále plakala a odmítala jíst, dokonce vyvracela to, co přece jen snědla. Diane se to snažila zvládnout. Z obav, že Jessie nedostává dost mléka z prsou, přešla na umělou výživu. Tím to jen zhoršila. U Jessie diagnostikovali alergii na kravské mléko a krátce nato alergii na sóju, takže skončila na speciální kojenecké výživě. Po třech měsících vážila jen 3,6 kg, takže ji hospitalizovali jako „neprospívající“. Znovu ji přijali do nemocnice o čtyři měsíce později, opět kvůli neprospívání, stále se značnou podváhou, stále rozmrzelou a neklidnou. V té době byla Jessie označena za „rizikové“ dítě a zanesena do registru sociální péče, která ji měla sledovat.

Tohle mě zajímalo, protože mi to napovědělo, že něco někomu dělalo starosti, něco rozsvítilo dostatek červených světýlek, aby někdo kontaktoval sociální péči. K zápisu do rizikového registru dochází obvykle jen v případech, kdy je podezření na týrání nebo zanedbávání, nebo pokud rodiče vykazují vážné nedostatky ve schopnosti pečovat o dítě, a podle toho, co jsem četla, měla Jessie pouze zdravotní problémy. Proč tedy ten posun?

U Diane se opět rozvinula poporodní deprese. Ve spise nebyly žádné poznámky o tom, jak se projevovala, ale ze záznamu vyplývalo, že Diane byla během prvního Jessiina roku také dvakrát hospitalizována. Spis už neříkal, kdo se v té době o Jessie staral, ale předpokládala jsem, že její otec nebo starší sestry.

Stejně jako u Gemmy to vypadalo, že po prvním roce se všechno v rodině usadilo. Bez ohledu na obtížné začátky dosáhla Jessie všech očekávaných milníků při lékařské prohlídce v osmnácti měsících a vypadala zdravá, i když na svůj věk drobná. Diane se během kontroly chovala údajně příjemně a spolupracovala, budila dojem, že svoje problémy s duševním zdravím překonala. Zpráva Jessii popisovala jako bystrou a okouzlující.

Pak v záznamech chybělo několik let. Sice jsem nenašla žádnou oficiální zmínku, ale Jessii zřejmě vyřadili z rizikového registru, protože ve složce nebyly žádné zprávy ze sociální péče. V Jessiině složce byla vlastně jen jediná písemná zpráva z období mezi osmnácti měsíci

a sedmi lety, a ta se týkala nikoli Jessie, ale její starší sestry Gemmy. Zpráva byla od Gemminy bývalé učitelky, která popsala Gemmu jako intelektuálně velmi schopnou žákyni, ale neukázněnou a vyrůstající „jako dříví v lese“. Učitelka to přičítala laxnímu přístupu rodičů k výchově dětí, citovala vyjádření jejich otce Gwyla, který věřil ve „volný chov“ – nechat děti vyrůstat pokud možno bez zásahu dospělých, podporovat je v tom, aby si určovaly vlastní tempo, aby si nacházely vlastní zábavu a samy řešily své problémy – protože otec byl přesvědčen, že tím zachová jejich originalitu a tím pádem z nich vyrostou svobodnější, kreativnější dospělí. Učitelka napsala, že v případě Gemmy to vedlo pouze k tomu, že je z ní hlučné nespoutané dítě, které autorita dospělých absolutně nezajímá a vyžívá se ve vyvolávání různých zmatků a řádění. K učitelčinu zoufalství její zpráva Gwyla potěšila, protože takové chování vnímal jako projev Gemmina svobodného ducha.

Jessie na sebe opět upoutala pozornost úřadů v roce, kdy jí bylo sedm, a tentokrát s pořádným bengálem. Doslova. Na prázdné parcele zapálila trávu a oheň se rychle rozšířil k nedaleké kůlně. Uvnitř explodovala plynová bomba a následoval dramatický, i když celkem nevelký požár se škodou za několik tisíc liber.

Vyšetřovatelé rychle zjistili, že za požár může Jessie. Dopídili se, že už dříve v sousedství založila několik malých požárů. Žhářství je u dívek neobvyklé a sedmiletá Jessie byla moc malá na to, aby ji z něčeho takového obžalovali, takže i když byl požár kůlny působivý, úřady to považovaly spíš za následek dětské zvědavosti než něčeho patologického.

Tento názor přehodnotili následující rok, kdy jí bylo osm. Po hádce s matkou odešla Jessie do kuchyně, zapnula plotýnku u sporáku a přetáhla přes ni záclonu z blízkého okna. Celá kuchyně vzplanula. Naštěstí všichni bezpečně vyvázli, ale dům byl vážně poškozený.

Tento incident znovu přitáhl rodinu do hledáčku sociální péče a vyšetřování brzy ukázalo, v jak ponurém chaosu rodina tone. Jessie byla mimořádně nezvladatelné dítě. Pokud nebylo po jejím, propadala výbušným záchvatům vzteku, kdy prokopávala do nábytku díry, házela

na stěny rozbitné věci, trhala si šaty a snažila se mlátit, řezat, kousat a jinak ubližovat svým rodičům a sestrám. Když měla vztek, močila do postele rodičům nebo Gemmě, a oni měli takový strach, že zase něco zapálí, že Jessii doslova zamykali na noc v pokoji, aby se nedostala k sirkám nebo zapalovači, když rodina spí. Nejhůř se však chovala k rodinnému psovi, kterého nemilosrdně mučila, vrhala se na něj a křičela mu do obličeje, štípala ho a tloukla. Dvakrát ho vhodila do vany s horkou vodou a jednou se mu pokusila nožem uříznout ocas. Po tomto útoku našli tomu nebohému zvířeti jiný domov.

Sociální péče svoji dosavadní nečinnost hájila tím, že Jessiino chování mimo domov nijak neupozorňovalo na domácí situaci. Opravdu,

ve škole patřila Jessie k nejlepším žákům ve třídě, vždy dokončila úkol včas, dobře reagovala na pochvalu a vždy se dychtivě učila něco nového. Její učitelka si byla vědoma, že Jessie má krátký doutnák a dokáže nepřiměřeně vybuchnout, a vyjádřila se, že v několika případech byla Jessie ohavně mstivá. Jenže Jessie většinou dobře reagovala na jasné hranice a tím pádem její chování ve třídě vždy považovali za celkem normální.

Podle názoru učitelky měla Jessie jediné vážné problémy v sociální oblasti. Nejhorší bylo lhaní. Jessie byla neúnosně soutěživá a tolik toužila být ve všem nejlepší, že často lhala, aby získala nějakou výhodu. A někdy lhala jen tak, aspoň pokud mohla učitelka soudit. Ostatní děti toho brzy měly po krk. Jessie velice stála o kamaráda, ale zřejmě nechápala, proč jsou ostatní děti našťavané nebo si připadají zrazené, když se stanou obětí jejich lží. Jessie, vystresovaná tím, že nemá žádné kamarády, se snažila koupit si přátelství ostatních dětí sladkostmi, a dokonce penězi, což, jak řekla učitelka, vedlo k několika smutným případům, kdy ji podnikavější děti využívaly.

Jessie byla ve škole sice poměrně úspěšná, ale výčet jejího domácího destruktivního chování byl děsivý a já užasla nad tím, že jí to tak dlouho procházelo bez povšimnutí. Ještě víc jsem však užasla nad reakcí jejich rodičů, jakmile k nim domácí požár znovu přitáhl pozornost sociální péče: kategoricky odmítli jakoukoli pomoc, kterou jim úřady nabízely, a místo toho žádali, aby dceru rovnou odebrali z jejich domova a už ji nevraceli. Tečka.

Jessii bylo osm. Okamžitě mi jí přišlo líto, když jsem to četla, protože musí být děsivé a matoucí, když vás vlastní rodiče tak otevřeně nechťejí. Zároveň mi však bylo líto i její rodiny. Dceřino chování připomínalo noční můru, mírně řečeno, a muselo být pro ně velmi obtížné dospět do bodu, kdy se chtějí vzdát vlastního dítěte. A oni se ho opravdu vzdali. Jessiini rodiče neoblomně trvali na tom, že dcera musí odejít.

Meleri doufala, že se dá situace napravit, že s vhodnou terapií pro Jessii a podporou pro rodiče se dcera bude moci nakonec vrátit, ale v tuto chvíli bylo jasné, že Jessie opravdu musela z rodiny pryč.

Následovalo velmi chaotické období. Jessie krátce po sobě vystřídala tři pěstounské domovy, protože v žádném nezvládali její chování. V té době Jessie získala diagnózu reaktivní poruchy přichylnosti. Je to duševní porucha, s níž je pro dítě obtížné vytvořit si pouto k jiným lidem, a obvykle je způsobena tím, že dítě nemělo v raném dětství soustavnou milující péči. Důvodem může být oddělení od primárního pečovatele kvůli úmrtí, nemoci nebo nepředvídaným okolnostem, nebo že dítě mělo v raném dětství příliš mnoho různých pečovatelů, než aby si na někoho utvořilo blízkou vazbu, jak se může stát v sirotčincích, anebo je to způsobeno týráním či zanedbáváním. Pro děti s touto poruchou je typické, že vhodné sociální vztahy navazuje jen obtížně, a často jsou nepřátelské, náročné a manipulativní, špatně ovládají své impulzy a mají další potíže, emoční nebo s chováním.

Děti, které mají reaktivní poruchu přichylnosti, se mohou zotavit, ale je to často dlouhá, pomalá cesta, a bohužel samotná láska nestačí. Takové děti vyžadují strukturu, jistotu a důslednost, často po hodně dlouhou dobu, aby jim to pomohlo opustit staré, nevhodné vzorce chování a naučit se nové, prospěšnější.

Bohužel jsou k tomuto problému náchylnější zejména děti v pěstounské péči, protože nestabilní život je spíše posiluje v přesvědčení, že vztahy nevydrží. Většina se jich ocitne v sociální péči kvůli raným zkušenostem s týráním a zanedbáváním a často už trpí jistým stupněm poruchy přichylnosti. Pak pokračují, stěhují se z jednoho domova do druhého, od pečovatele k pečovateli, a tolik potřebnou strukturu a důslednost prožívají jen málokdy.

Přesně tohle byl případ Jessie. Její první umístění skončilo pár hodin po příjezdu, když Jessie umačkala dva křečky, které měli v rodině jako miláčky. Její druhé umístění trvalo osmnáct dní a skončilo po katastrofální návštěvě kostela, kde se Jessie vymočila na čerstvě vysvěcenou vypořstovanou lavici. Třetí umístění skončilo tím, že ji vrátili v jedenáct v noci, s osobními věcmi nacpanými do černého pytle na odpadky. Nouzově ji umístili do dětského domova Glan Morfa a tam zůstala.